

Nr 49.

Ankom till riksdagens kansli den 13 juni 1946 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om användande av statspolispersonal för vissa särskilda uppgifter.

Genom en den 3 maj 1946 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 285, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Lag

om användande av statspolispersonal för vissa särskilda uppgifter.

Härigenom förordnas som följer.

Enligt de närmare föreskrifter Konungen meddelar må vid spanings- eller annan polisverksamhet för att hindra eller uppdaga brott mot 8 kap. strafflagen och andra brott, vilka kunna skada rikets försvar eller folkförsörjning, utan hinder av vad i lagen om polisväsendet i riket är stadgat om statspolisen statspolispersonal användas jämväl för tjänstgöring huvudsakligen inom den stad, till vars polisstyrka personalen hör.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1946 och gäller till och med den 30 juni 1949.

Genom särskild proposition, nr 284, vilken hänvisats till behandling av statsutskottet, har Kungl. Maj:t föreslagit att allmänna säkerhetstjänsten skall upphöra i och med utgången av budgetåret 1945/46 och hemställt om anvisande av medel för utökning av den nuvarande statspolisorganisationen. Syftet med denna ifrågasatta utökning är att tillgodose behovet av polispersonal för sådan spanings- och annan polisverksamhet, som efter den allmänna säkerhetstjänstens avveckling erfordras för att hindra och uppdaga brott mot 8 kap. strafflagen eller andra för rikets säkerhet skadliga brott.

Bihang till riksdagens protokoll 1946. 9 saml. 1 avd. Nr 49.

Statsutskottet har i utlåtande den 21 juni 1946, nr 240, hemställt om bifall till sistnämnda proposition i de delar som äro av betydelse för nu förevarande lagfråga.

I nu förevarande proposition upptagas till behandling vissa lagstiftningsåtgärder, vilka påkallas för genomförande av den nya organisationen. *Föredraganden, statsrådet Mossberg*, anför härom följande:

»De huvudsakliga bestämmelserna angående statspolisen återfinnas i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket samt i kungörelsen den 16 september 1932 (nr 448) angående stats- och reservpolisen. Nämnda lag föreskriver i 5 § 3 mom., att i fråga om stad, som är skyldig tillhandahålla reservpolismän — sådan skyldighet åligger stad, vars invånarantal uppgår till minst 10 000, ävensom i län, där stad med minst 10 000 invånare ej finnes, den stad inom länet Konungen bestämmer — Konungen må förordna, att ett bestämt antal av stadens polispersonal i särskilda tjänstegrader huvudsakligen skall användas för tjänstgöring såsom statspolis vid upprätthållande av allmän ordning och säkerhet utom staden. Då sådant förordnande meddelats, skall polispersonalen i staden ökas med det bestämda antalet. Därest sedermera polispersonalen minskas, utan att motsvarande ändring i behovet av polispersonal inom staden ägt rum, eller personalen icke ökas i förhållande till sådan ändring, må Konungen förordna om ökning av personalen. För tjänstgöring såsom statspolis i första hand avsedda polismän till föreskrivet antal skola sammanföras till en särskild statspolisavdelning.

Enligt 6 § gäller vidare att i fråga om stad, som inrättar kriminalpolisavdelning, Konungen må förordna, att ett bestämt antal av stadens kriminalpolismän i särskilda tjänstegrader huvudsakligen skall användas för tjänstgöring såsom statspolis vid kriminalpolisverksamhet utom staden. För sådan tjänstgöring i första hand avsedda kriminalpolismän till föreskrivet antal skola i stad med statspolisavdelning tillhöra denna.

Närmare bestämmelser angående statspolisens tjänstgöring ha meddelats i kungörelsen angående stats- och reservpolisen. Av dessa bestämmelser må här endast anmärkas, att statspolisen i första hand skall användas å landsbygden samt, såvitt angår kriminalstatspolisen, i stad där kriminalpolisavdelning icke finnes, samt att statspolisen endast i särskilda fall får tagas i anspråk för tjänstgöring inom förläggningstaden.

Med nyssnämnda bestämmelser i lagen om polisväsendet i riket böra sammanställas föreskrifterna i 15 § 1 mom. samma lag. Däri stadgas — förutom att polisdistrikts kostnader för polispersonal, som i distriktet finnes anställd för hela rikets behov, samt för särskilda anordningar för polisväsendet i dess helhet skola gottgöras polisdistriktet av statsmedel — att stad, som skall tillhandahålla statspolis, gottgöres av statsverket så stor del av stadens kostnader för avlöning, pensionering, begravningshjälp och andra förmåner åt polispersonalen i särskilda tjänstegrader, som belöper

å det bestämda antalet statspolismän i motsvarande grader enligt de beräkningsgrunder, som fastställas av Konungen. Ersättning utgår jämväl för andra stadens utgifter för statspolisens verksamhet.

Lagen om polisväsendet i riket utgår i enlighet med det anförda från den förutsättningen, att statspolisens verksamhet i princip faller utanför ramen för den polisverksamhet, som sedan gammalt ansetts åvila städerna. I enlighet härmed är också städernas skyldighet med avseende å statspolisen begränsad till skyldigheten att tillhandahålla erforderlig personal; kostnaderna för statspolisens verksamhet falla i det väsentliga å statsverket. Därest åt statspolisen anförtros den väsentliga delen av sådan spanings- och annan verksamhet, som erfordras för att uppdaga och beivra spioneribrott och andra landsskadliga brott, kommer emellertid denna verksamhet att i icke ringa utsträckning falla inom området för vad vederbörande förläggingsstad enligt gällande lagstiftning torde få anses vara skyldig att svara för. I sakens natur ligger nämligen, att en betydande del av statspolispersonalens tjänstgöring i sådan verksamhet — och när det gäller de största städerna troligen huvudparten av verksamheten — kommer att vara förlagd till den stad, till vars statspolisavdelning vederbörande statspolisman hör. Denna principiella avvikelse från vad för närvarande är i lag stadgat om det ändamål, för vilket statspolisen är avsedd, synes påkalla, att bestämmelser därom meddelas i lag. Närmast till hands ligger därvid att vidtaga sådana ändringar i lagen om polisväsendet i riket, att föreskrifterna om statens skyldighet att bidra till stads kostnader för statspolispersonal icke knyts till förutsättningen, att statspolisen skall huvudsakligen användas för tjänstgöring utom staden. Med hänsyn till den i viss mån provisoriska karaktären av den av mig föreslagna organisationen för bekämpandet av spioneri och jämförliga brott synes emellertid lämpligare att för ändamålet endast tillskapas en provisorisk lagstiftning i ämnet. I detta hänseende vill jag även erinra om att en genomgripande omorganisation av polisväsendet i dess helhet ifrågasatts av 1939 års polisutredning.

En dylik provisorisk lagstiftning synes kunna begränsas till stadgande därom att vid spanings- eller annan polisverksamhet för att hindra eller uppdaga brott mot 8 kap. strafflagen och andra brott, vilka kunna skada rikets försvar eller folkförsörjning, må utan hinder av vad i lagen om polisväsendet i riket är stadgat om statspolisen statspolispersonal användas jämväl för tjänstgöring huvudsakligen inom den stad, till vars polisstyrka personalen hör.

En lagstiftning av angivet innehåll kommer utan särskilt stadgande att medföra, att de i lagen om polisväsendet i riket meddelade föreskrifterna om skyldighet för statsverket att bidra till stads kostnader för tillhandahållande av statspolispersonal bliva tillämpliga å all den statspolispersonal som användes för bekämpande av spioneri och liknande brott. Uppenbarligen kommer lagstiftningen också att medföra skyldighet för vederbörande

stad att tillhandahålla den för statspolisens utökning erforderliga polispersonalen. Såvitt angår ordningsstatspolisen följer detta omedelbart av bestämmelserna i 5 § 3 mom. lagen om polisväsendet i riket. Beträffande kriminalstatspolisen finnes intet uttryckligt stadgande om skyldighet för stad, som tillhandahåller kriminalstatspolis, att öka polisstyrkan i staden med motsvarande personal. En sådan skyldighet följer emellertid därav, att enligt 2 och 6 §§ lagen om polisväsendet i riket kriminalpolismän skola finnas anställda i staden i erforderlig utsträckning. Om statspolisavdelningen i staden genom förordnande av Kungl. Maj:t utökas med visst antal kriminalpolismän för särskild tjänstgöring såväl inom som utom staden, lär en ökning av stadens kriminalpolisavdelning utan vidare få anses påkallad.

Med hänsyn till den nu föreslagna lagstiftningens provisoriska karaktär synes den böra givas begränsad giltighet, förslagsvis under tre år eller till och med den 30 juni 1949. De tillämpningsföreskrifter till lagen, som erfordras, torde kunna i administrativ ordning utfärdas av Kungl. Maj:t.»

Utskottet. Utskottet har vid sin granskning av det genom propositionen framlagda lagförslaget icke funnit anledning till erinran mot detsamma och får alltså hemställa,

att förevarande proposition, nr 285, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 21 juni 1946.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit
från första kammaren: herrar *Schlyter, Bergquist, Wagnsson, Ahlkvist, Löthner, Lodenius, William Ohlsson* och *Annér**;

från andra kammaren: herrar *Olsson* i Mellerud, *Björling, Berg, Gustafsson* i Lekåsa, *Lindahl, Sundström* i Vikmanshyttan* och *Sveningsson* samt fröken *Öberg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.